

FRAMHALDSSKÓLINN Í VESTMANNAEYJUM

Prófgrein: NÁT 103

Próftími: 90 mínútur

Kennari: .

Dags.

kl. 9:00 - 10:30

NAFN: ..... Kt: .....

Hjálpargögn og leiðbeiningar:

Engin

Prófið er á 14 tölusettum síðum
athugið hvort allar síðurnar eru á sínum stað!

Gangi ykkur vel og gleðilegt sumar!

A (40%) Krossaspurningar - hver spurning gildir 1%.

1. Samanburðartilraun er þegar...
  - Tilraun er gerð þar sem tvær ólíkar breytur eru bornar saman
  - Tilraun er gerð sem er eins og aðaltilraun og niðurstöður eru bornar saman
  - Tilraun er gerð sem er eins og aðaltilraun nema í einu atriði, því sem prófa á.
  - Tilraun er gerð þar sem borin er saman athugun og tilgáta

2. Algengustu frumefni í lifandi veru eru:
  - vetni, nitur og súrefni
  - vetni, súrefni og kolefni
  - vetni, súrefni og kalk
  - kolefni, nitur og súrefni

3. Jöfnun efnisstyrks innan lausnar verður..
  - Vegna skiláhrifa
  - Aðeins í frumum
  - Við flæði
  - Við osmósu

4. Algengasta einsykran er:
  - súkrósi (strásykur)
  - glúkósi (þrúgusykur)
  - maltósi (maltasykur)
  - laktósi (mjólkursykur)

5. Setjið í rétta röð með því að setja tölustafi í reitina
  - Tilraun/rannsókn
  - Athugun
  - Tilgáta
  - Kenning

6. Mjölvi er fjölsykra og er
  - forðanæring plöntufruma
  - forðanæring dýrsfruma
  - byggingarefni í plönturíki
  - byggingarefni í dýraríki

7. Veira er gerð úr..
- Frumuhimnu og erfðæfni
  - Próteinhjúpi og erfðæfni
  - Próteinhjúpi og erfðæfni og hvatberum
  - Netkornum, erfðæfni og lípíðum
8. Helstu flokkunareiningar lífvera, taldar í réttri röð, eru..
- fylking, flokkur, tegund, ættbálkur, ættkvísl, ætt.
  - fylking, flokkur, ættbálkur, ætt, ættkvísl, tegund.
  - flokkur, fylking, ættbálkur, ætt, ættkvísl, tegund.
  - flokkur, fylking, ættbálkur, ættkvísl, ætt, tegund.
9. Næringarupptaka bandorma fer fram..
- í munni
  - í lifrarfrumum
  - í þekjuvef meltingarhols
  - í gegnum húðina
10. Sundrun og nýmyndun efna í frumum kallast...
- bruni
  - úrgangslosun
  - efnaskipti
  - frumuöndun
11. Hvert þessara efna er lípíð
- beðmi
  - glýkógen
  - þríglýseríð
  - mjölvi
12. Með myndbreytingu er átt við ummyndun..
- fósturs í lirfu
  - lirfu í fullþroska einstakling
  - okfrumu í fullþroska einstakling
  - púpu í lirfu

13. Himna sem vatn kemst í gegnum en ekki uppleystar efniseindir kallast...
- valgegndræp
  - hálfgegndræp
  - gegndræp
  - ekkert af þessu
14. Ensím er:
- Prótínsameind sem breytist ef hitinn hækkar of mikið
  - Fitusameind sem vinnur við að flýta fyrir efnahvörfum
  - Sykursameind sem er hluti af frumuvegg plantna.
  - Prótínsameind sem hvatar efnahvörf.
15. Hvaða flokki hryggdýra tilheyrir lífvera sem andar með lungum, hefur misheitt blóð og hreistraða húð.
- Froskdýrum
  - Skriðdýrum
  - Spendýrum
  - Fiskum
16. Kynfrumur myndast við sérstaka frumuskiptingu sem nefnist ..... Í þeirri skiptingu myndast frumur sem eru með helmingi færri litninga en móðurfruman.
- jafnskipting eða mítósa
  - ójöfn skipting eða ósmósa
  - rýriskipting eða meiósa
  - meiósa og mítósa
17. Sveppir ná sér í fæðu með því að..
- Gleypa í sig smáar lífverur
  - ná úr henni ólífrænum efnum
  - melta umhverfið og taka afurðir þess inn í sig
  - búa hana til sjálfir með ljóstillífun
18. Kónguló hefur...
- Mörg fótapör, 2 fálmarapar
  - Mörg fótapör, 1 fálmarapar
  - 4 fótapör, ekki fálmarapar
  - 3 fótapör, 1 fálmarapar

19. DNA mannsins er búið til úr...

- litningum
- kjarnsýrum
- safabólum
- þríglýseríðum

20. Gerjun er þegar..

- Súrefni er notað til að mynda etanól og mjólkursýru
- lífræn efni brotna niður með hjálp súrefnis
- lífræn efni eru brotin niður í koldíoxíð og vatn
- Hvatberarnir mynda orkuefni með O_2

21. Megin hlutverk blóðflagna er að

- Flytja súrefni um líkamann
- flytja koldíoxíð frá frumunum
- græða sár
- berjast gegn innrásum sýkla

22. Búseta lúsar í manni flokkast undir...

- gistilíf
- samlíf
- skemmtanalíf
- sníkjulíf

23. ... er ferli þar sem fruman flytur efni inn eða út úr sér og notar til þess orku og burðarefni.

- Virkur flutningur
- Flæði
- Osmósa
- Óvirkur flutningur

24. Hlutverk rauðu blóðkornanna er að..

- Sjá um blóðstorknun
- flytja súrefni og koldíoxíð
- verja fyrir bakteríum
- flytja dauðar frumur burt úr vefjunum

25. Þekjuvefur...

- bindur og tengir saman aðra vefi
- stuðlar að hreyfingu
- klæðir rásir, holrúm og myndar húðina
- myndar stoðgrind líkamans.

26. Hvaða frumulíffæri miðlar eiginleikum frumunnar til nýrra frumna?

- Litningar
- Kjarnahimna
- Ríbósóm
- Frymisnet

27. Þegar próteinkeðja er klofin í peptíð er það dæmi um..

- myndunarhvarf
- sundrunarhvarf
- eðlissviptingu
- afvötnun

28. Í þeim eru nauðsynleg efni til að tengja amínósýrur saman í prótein. Þetta eru frumulíffæri sem heita..

- Leysibólur
- Kjarnakorn
- Ríbósóm
- Hvatberar

29. Hverju er lýst: Því virkari sem fruman er, því meira er af þessu tiltekna frumulíffæri. Þar fer fram bruni og þetta frumulíffæri er oft kallað „orkuver“ frumunnar. Þar fer fram sundrun á glúkósa og annarra einfaldra fæðuefna. Við það losnar mikil orka sem geymd er í sérstökum sameindum sem nýtast svo frumunni.

- Ríbósóm
- Hvatberar.
- Litningar
- Safabólur

30. ... er frumulíffæri sem ekki er til í dýrafrumum, en veitir frumunni stuðning. Það er utan við frumuhimnuna.
- Kjarnahimnan
  - Grænuhorn
  - Frumuveggur
  - Hvatberahimnan
31. Hvaða frumulíffæri er eins konar geymslutankur frumunnar? Í plöntufrumum er þar helsti geymslustaður vatns (ein stór). Í dýrafrumum eru oft margar en smáar. Í frumulíffærinu eru geymd fæðuefni, ensím og annað sem frumann þarf á að halda og einnig úrgangsefni sem hún þarf að losna við.
- Safabóla.
  - Umfrymið
  - Kjarninn
  - Umfrymið.
32. Fremsti eða neðsti hluti plönturótar heitir..
- Vaxtarbroddur
  - Rótarhár
  - Rótaroddur
  - Rótarbjörg
33. ... er hugtak sem spannar allt efni frumunnar, frumuhimnuna, umfrymið og kjarnann.
- Gerill
  - Frymi
  - Sykur
  - Prótín
34. .... er frumulíffæri sem nýtir orku sólar til að framleiða fæðu (glúkósa) fyrir plöntufrumur.
- Grænuhorn
  - Safabóla
  - Kjarnakorn
  - Hvatberi

35. Í kjarna frumna er lítið kúlulaga líffæri sem myndar netkorn og heitir ....
- kjarnakorn.
  - litningar.
  - grænuhorn.
  - ríbósóm.
36. Lífvera hefur tvö gen á sitthvorum litningi sem að eru mismunandi og er því sagt að viðkomandi sé _____ um tiltekið einkenni.
- arfblendinn
  - arfhreinn
  - einlitna
  - tvílitna
37. Ef að gen fyrir grænan lit (G) á garðertu ríkir yfir geni fyrir gulum lit (g), hvernig er þá arfgerð gulrar plöntu?
- GG
  - gg
  - Gg
  - gG
38. Svipgerð einstaklings vísar til ...
- allra erfðapátta sem koma frá föður og móður
  - útlits lífveru eins og það mótast af umhverfi
  - safns allra gena
  - safns allra einkenna og eiginleika sem mótast af erfðum og umhverfi
39. Tvílitna mannsfruma er með...
- 22 litninga
  - 23 litninga
  - 46 litninga
  - ekkert af ofangreindu
40. Merkið við í hvaða hluta mítósu litningar stytast og gildna.
- Anafasi
  - Prófasí
  - Metafasí
  - Telófasí

B (60%)

1. (8%) Lífverum er skipt í fimm ríki

a) Hvað heita þessi fimm ríki?

---

b) Í hvaða ríkjum eru ófrumbjarga lífverur?

---

c) Í hvaða ríkjum eru einfrumungar?

---

d) Í hvaða ríki eru lífverur sem ekki hafa kjarna í frumunum?

---

2. (4%) Í æðaplöntum eru tvenns konar æðar. Hvað heita þær og hvað flytja þær?

a) Heiti: _____ Flytur: _____

b) Heiti: _____ Flytur: _____

3. (4%) Hver er munurinn á dreifkjarnafrumu og kjarnafrumu?

---

4. (4%) Nefnið tvö líffærakerfi í mannlíkamanum og teljið upp líffærin sem tilheyra hvoru um sig.

---

5. (5%) Hver er munurinn á mítósu og meiósu? Hvað koma svo margar frumur út úr mítósuskiptingu annarsvegar og meisóuskiptingu hinsvegar?

---

6. (5%) Hvað eru frumbjarga og ófrumbjarga lífverur? Nefnið dæmi til skýringar.

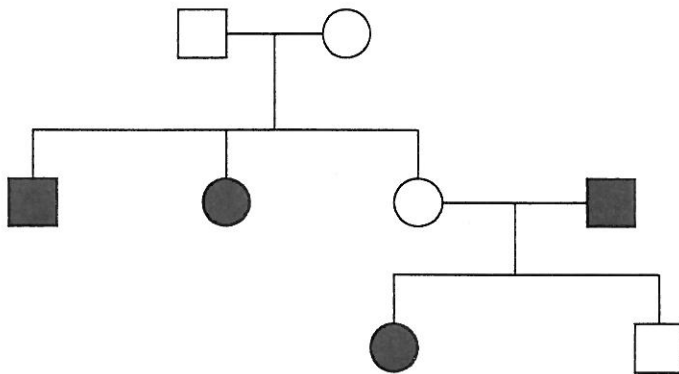
7. (4%) Jón er í A blóðflokki en pabbi hans í B blóðflokki.

- a) Hver er arfgerð Jóns? _____
- b) Gunna, kona Jóns er í O blóðflokki. Í hvaða blóðflokkum geta börn Jóns og Gunnu verið og hverjar eru líkurnar á hverjum?

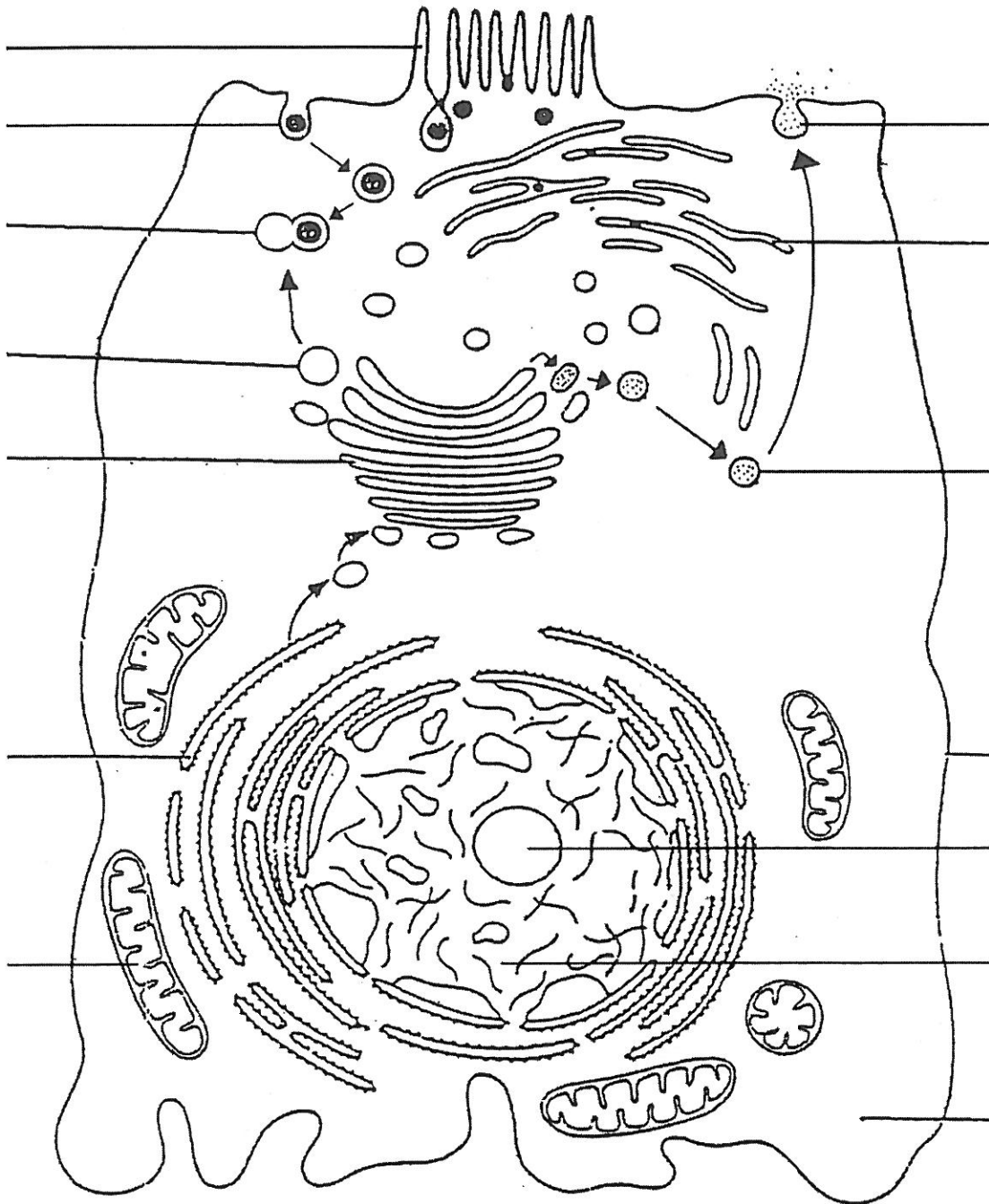
8. (6%)

- a) Hvort er svarta einkennið á myndinni hér fyrir neðan ríkjandi eða víkjandi?

- b) Notaðu A fyrir ríkjandi gen og a fyrir víkjandi gen og merktu arfgerð allra inn á myndina. Þetta er ekki kyntengt.

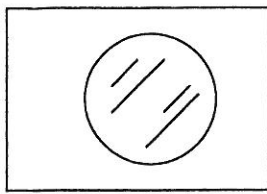

9. (6%) Skriðu nöfn frumuhlutanna (líffæranna) á rétta staði við myndina

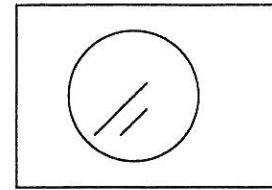

Leysibóla, kjarnakorn, frumuhimna, hvatberi, slétt frymisnet, innhverfing seytibóla, úthverfing, frymisflétta, glærfrymi

10. (4%)

Móðurfruma

Dótturfruma

Á myndinni hér fyrir ofan sérðu móðurfrumu og dótturfrumu hennar sem verður til að lokinni frumuskiptingu.

a) Hvað heitir frumuskiptingin sem átt hefur sér stað? _____

b) Hvað myndast margar dótturfrumur við skiptinguna? _____

11. (10%) Valspurning

Veljið og leysið 1 af eftirfarandi 4 verkefnum. Teiknið skýringarmynd ef við á.

Alls ekki svara öllum

1. Lýsið byggingu veira og lifnaðarháttum, hvaða sjúkdómum þær valda helst og hvernir þær fjölga sér.
2. Berðu saman og útskýrðu nákvæmlega muninn á öndun og gerjun
3. Lýstu þrem mismunandi frumulíffærum og fjallaðu um hlutverk þeirra
4. Lýstu uppbyggingu DNA stuttlega og skýrðu hugtökin afritun, umritun og þýðingu eins nákvæmlega og þú getur.
